

□□□□□□□□□□□□□□□□**"Suntem hotărâți să îmbunătățim relațiile bilaterale și să le ducem la cel mai înalt nivel" declara Vladimir Putin în decembrie 2004, în timpul unei vizite oficiale la Ankara. O declarație care părea încurajatoare pentru ambele țări, în mod special pentru Turcia, care era pe cale să adopte noua doctrină de securitate a lui Ahmet Davutoğlu, bazată pe conceptul "zero probleme cu vecinii". Însă dinamica relației turco-rusă s-a dovedit ulterior una extrem de complicată, departe chiar de ceea ce declarase Putin în 2004.**

Tensiunile dintre Turcia și Rusia nu sunt ceva neobișnuit pentru cele două state. În mod tradițional, această relație este una lungă, complexă și caracterizată de numeroase conflicte. Ostilitatea dintre Imperiul Rus și cel Otoman are o istorie lungă. Începutul relațiilor politice oficiale între Imperiul Otoman și Imperiul Țarist a debutat cu scrisoarea țarului Ivan al-III-lea către sultanul Baiazid, în 1492, prin care primul își manifesta nemulțumirea față de relele tratamente aplicate comercianților moscoviți. Pe parcursul a patru secole cele două imperii s-au ciocnit militar de 13 ori: prima confruntare având loc între 1676-1681, ultima petrecându-se între 1914-1918. Putem afirma astfel că relațiile ruso-turce au un trecut violent și sângeros.

Ultima confruntare dintre Imperiul Otoman și Rusia Țaristă a avut loc în timpul primului război mondial, ulterior căruia cele două imperii s-au prăbușit, fiind înlocuite de Turcia modernă, creația republicană și seculară a lui Kemal Atatürk, respectiv Rusia bolșevică, devenită URSS, în urma Revoluțiilor din 1917 (februarie și octombrie), acestea ducând la înlăturarea țarului Nicolae al-II-lea și la apariția în spectrul politic sovietic a lui Vladimir Ilici Lenin.

Odată cu instituirea noilor conduceri, relațiile dintre cele două țări au intrat într-o fază de cooperare, având la bază ostilitatea reciprocă față de puterile europene, această relație durând până la izbucnirea celui de al doilea război mondial, moment în care Turcia a ales drumul neutralității. Înfuriat de decizia Turciei de a nu intra în război de partea URSS, Stalin a încercat să stoarcă Turciei dreptul de a concesi controlul militar asupra strâmtorilor Bosfor și Dardanele, în 1945 renunțând la Tratatul de Neutralitate și Neagresiune, semnat în 1925, gest însoțit de o propagandă agresivă cu pretenții teritoriale împotriva Turciei. Liderii de la Ankara au respins pretențiile sovietice, mai mult, căutându-și noile garanții de securitate la Londra și Washington. Ulterior Turcia a fost inclusă în Planul Marshall, devenind un element al doctrinei de izolare a lui Harry Truman, acest fapt fiind urmat, în 1952, și de aderarea Turciei la Alianța Nord-Atlantică.

În perioada războiului rece regăsim cele două țări în tabere opuse, relațiile devenind extrem de tensionate în timpul crizei rachetelor din Cuba, acest eveniment scoțând la suprafață faptul că Turcia găzduia rachete nucleare Neptun, ale căror țintă ar fi putut deveni URSS.

A urmat o perioadă de destindere în relația tensionată dintre cele două țări, Moscova admitând chiar faptul ca politicile agresive de la Kremlin au împins Ankara în tabăra occidentală. Anii '80 au adus cu ei ascensiunea lui Mihail Gorbaciov, și o dată cu aceasta și relațiile ruso-turce au ajuns la un nivel cordial. Ulterior, dezintegrarea URSS a fost salutăată de Turcia și a deschis un teren nou pentru competiția geopolitică, în special în zona Caucazului și a Asiei Centrale, unde se găseau un important număr de populații turcice. Astfel, la începutul anilor 1990 regăsim Turcia și Rusia (Comunitatea Statelor Independente) pe picior de rivalitate, marcată de lupta pentru obținerea sferei de influență în fostele republici sovietice.

Începutul secolului 21 regăsește cele două state într-o relație cordială, devenind evident, atât pentru Ankara cât și pentru Moscova, ca o relație de cooperare este mai productivă în ambele sensuri, atât pe fondul globalizării și interdependenței, cât și în contextul regional, caracterizat prin înstrăinarea tot mai mare a altor actori influenți pe scena mondială.

Primii ani ai secolului 21 în Turcia și Rusia sunt marcați de figurile puternice ale lui Reșep Tayyip Erdoğan, respectiv Vladimir Putin, a căror ascensiune la putere a fost însoțită de reiterarea trecutului imperialist, respectiv țarist, al celor două state.

Aprofundarea dialogului politic dintre Rusia și Turcia datează de la semnarea Planului de Acțiune pentru Eurasia, în 2001, de către miniștrii de externe ai celor două țări, Igor Ivanov și Ismail Cem. Acest plan prevedea îmbunătățirea cooperării și intensificarea dialogului, pe domenii noi, cum ar fi comerțul, cultura și turismul, dar prevedea și unele consultări politice regulate.

Creșterea semnificativă a schimburilor comerciale bilaterale cumulată cu îmbunătățirea relației energetice, a condus în mod natural la aprofundarea relațiilor politice. Începând cu anul 2001 dialogul politic s-a aprofundat și a propulsat relația ruso-turcă la un nivel foarte înalt. Dintr-o perspectivă politică bilaterală, anul 2005 a reprezentat annus mirabilis, președintele Vladimir Putin și prim-ministrul (la acea vreme, devenit ulterior el însuși președinte) Reșep Tayyip Erdoğan, întâlnindu-se de patru ori, aceste întâlniri incluzând și o întrevedere privată de șapte ore, pe tema Mării Negre.

Rafala de contacte la nivel înalt a continuat și în 2006, prin vizite ale ministrului de externe rus Serghei Lavrov în Turcia, ale președintelui turc Ahmet Necdet Sezer, ale președintelui Parlamentului turc Bülent Arinç și ale ministrului apărării Vecdi Gönül în Federația Rusă. Aceste întâlniri la nivel înalt au fost completate de alte numeroase reuniuni de nivel inferior.

Deși relațiile păreau a se încadra într-un curs de normalitate și de lungă durată, bilaterală ruso-turcă s-a dovedit din nou ca fiind una de conjunctură, fricțiunile nelăsându-se prea mult așteptate. Pentru Rusia, apropierea Turciei de Uniunea Europeană nu era ceva care să poată fi prea ușor de digerat, iar apartenența Turciei la NATO ridica unele semne de întrebare asupra credibilității ei. Deși majoritatea analiștilor de la Kremlin au fost de acord că îmbunătățirea relațiilor cu Ankara nu puteau fi decât de bun augur, o dată cu izbucnirea Primăverii Arabe în 2010, și ulterior, în 2011 a războiului civil din Siria, relațiile ruso-turce au început să se răcească. Motivul principal al acestui iminent divorț a fost poziționarea diferită față de regimul de la Damasc, condus de Bashar al-Assad, împotriva căruia Turcia s-a poziționat încă din primele momente ale războiului civil din Siria. Pe de altă parte, Federația Rusă a pozat și acționat ca susținătoare a lui Assad, invocând vechea relație dintre Rusia și Siria, această susținere culminând cu intervenția militară în sprijinul președintelui sirian. Apogeul sciziunii diplomatice dintre Kremlin și Ankara a fost reprezentat de doborârea unui bombardier rusesc Su-24, la granița turcă, în noiembrie anul trecut. Nu este greu de imaginat cât de minat a devenit teritoriul politico-diplomatic ruso-turc.

Lovitura de stat eșuată împotriva președintelui Erdoğan, din 15 iulie, pare să reprezinte șansa unei reconcilierii - fie ea și temporară - între Rusia și Turcia. Premergător acestui eveniment, președintele turc i-a trimis o scrisoare omologului său rus, făcând un gest fără precedent în istoria Turciei, acela de a-și cere scuze pentru doborârea bombardierului rusesc. Acest gest pare să îl fi convins pe Vladimir Putin de bunele intenții ale lui Erdoğan, președintele rus fiind printre primii care a denunțat tentativa de lovitură de stat, oferindu-și totodată disponibilitatea și ajutorul față de omologul turc. Mai mult, purtătorul de cuvânt al Kremlinului a anunțat o bilaterală Rusia-Turcia, pe 9 august, în cadrul căreia președintele turc Recep Tayyip Erdoğan va avea o întrevedere cu omologul său de la Kremlin, în orașul natal al acestuia, Sankt Petersburg. Despre ce vor discuta cei doi? - răspunsul la această întrebare pare să fie Sfântul Graal pentru orice analist!

Președintele Erdoğan se așteaptă ca discuțiile pe care le va avea săptămâna viitoare cu Vladimir Putin să deschidă o nouă pagină în relațiile bilaterale turco-ruse, cei doi lideri urmând să discute despre ridicarea embargoului rusesc asupra produselor alimentare de proveniență turcă, despre reluarea zborurilor de tip charter, despre situația din Siria și desigur despre construcția gazoductului TurkStream.

Dacă asupra primelor două aspecte s-ar putea ca cei doi să nu aibă prea multe puncte divergente, Putin dându-și deja binecuvântarea pentru reluarea activităților de tursim ale cetățenilor ruși în stațiunile turcești, în ceea ce privește dosarul sirian s-ar putea ca cei doi lideri să întâmpine unele obstacole în privința unui acord. Pe de o parte avem poziția Rusiei, aliată regimului de la Damasc, iar pe de altă parte, Turcia și-a îndreptat atacurile atât împotriva Statului Islamic, dar mai ales asupra luptătorilor kurzi, presupuși afiliați ai Partidului Muncitorilor din Kurdistan (PKK), organizație ce a instrumentat numeroase atacuri împotriva oficialilor turci. Acest aspect ar putea fi folosit de Putin drept monedă de schimb, astfel încât să obțină un compromis din partea lui Erdoğan în alte domenii de interes major ale Rusiei.

Pe scurt, politica externă a Turciei se află acum la o răscruce, iar evoluția ei ar putea avea un impact major asupra Occidentului, atât în ceea ce privește relațiile cu UE, pe dosarul sirian și gestionarea fluxului de refugiați, cât și pe tema mult discutatei liberalizări a vizelor și a reluării punctelor de negociere privind aderarea la UE, cât și relațiile cu SUA, Turcia găzduind la Incirlik o bază militară NATO, dar și pe tema extrădării lui Fethullah Gülen, presupus autor moral al loviturii de stat. Dacă Washington-ul nu va convinge Ankara de angajamentul său, Turcia ar putea căuta un aliat în Rusia, iar dacă UE va continua prin vocea liderilor săi să respingă politicile lui Erdoğan - în special asupra reintroducerii pedepsei capitale - Europa s-ar putea trezi cu un val masiv de refugiați, anterior găzduiți de Turcia.

SUA și UE ar trebui să admită faptul că Turcia este un actor de sine stătător, care devine din ce în ce mai conștient de rolul său în regiune și de impactul pe care îl are asupra securității regionale, dar și internaționale, iar perspectiva unei noi alianțe cu Rusia trebuie privită cu mare interes și analizată în termeni realiști, deoarece cinica Rusie nu va precupeți nici un efort să își aprere poziția structurală și va folosi orice este necesar pentru a-și recâștiga coroana (pierdută) de super-putere.

Noul parteneriat ruso-turc se va baza în mod inerent și pe motivații defensive din partea ambelor părți. Este defensiv împotriva potențialului de instabilitate din imediata lor vecinătate, dar și în ceea ce privește formarea unei noi Europe, care pare să excludă cele două țări; istoria ne-a arătat că sentimentul de înstrăinare față de Occident a adus cele două țări mereu mai aproape.

Ioana-Nelia Constantin-Bercean

ANALIZA. Turcia - Rusia: Istoria unei relații sinuoase

Written by Administrator

Monday, 08 August 2016 16:53 - Last Updated Monday, 08 August 2016 16:58

[Analiza: Siria și retorica prudentă a Occidentului](#)

[ANALIZA ! Turcia, loviturie de stat și ceea ce urmează](#)